

PÒRTIC

L'Institut d'Estudis Catalans no podia restar indiferent davant el pes creixent de la dimensió oral en la vida de les llengües dins la societat actual. Fidel a la seva trajectòria i conscient de la seva responsabilitat, l'Institut inicia avui la publicació d'una normativa establerta per la Secció Filològica, que ajudi a la realització de la llengua estàndard oral i que neutralitzi els factors que la pertorben.

La present proposta de «català estàndard» és una innovació avui necessària, però que té el seu risc. Per això aquesta potser no serà encara la versió definitiva, per tal com el temps i l'experiència en seran els millors avaluadors. Això no obstant, l'Institut confia que els professionals i els usuaris afectats col·laboraran a fer que la llengua realment emprada es vagi adaptant a la modalitat descrita ací com a aconsellable.

En acomplir la seva tasca, la Secció Filològica s'ha sentit encoratjada per les universitats de les terres de llengua catalana, que ja fa temps es manifestaren preocupades perquè la llengua estàndard donés entrada a les modalitats principals que la componen.

Però sobretot cal posar en relleu la tasca duta a terme darrerament per la Comissió de Seguiment de la Llengua Normativa, integrada per representants de les universitats d'Alacant, de Barcelona, Autònoma de Barcelona, de les Illes Balears, de Perpinyà i de València. Aquest grup de treball ha fet una feina ben útil en el camp de l'estàndard oral; útil i generosa, per tal com n'ha ofert els resultats a la Secció Filològica, perquè aquesta els incorporés, en la mesura que fos possible i convenient, al text que havia elaborat. És significatiu que l'Institut hagi pogut comptar amb una col·laboració que, en d'altres fases de la seva labor ordenadora de la llengua, hauria estat simplement inimaginable.

També han estat preses en consideració totes les propostes i totes les normes que, a manca —fins ara— d'una normativa específica, havien anat elaborant les editorials, els diaris i revistes, les emissores de radiodifusió i de televisió, etc., així com el mateix II Congrés Internacional de la Llengua Catalana de 1986.

Per això l'Institut d'Estudis Catalans ha pogut elaborar les seves propostes partint dels resultats que es desprenen d'una acció compartida per tantes persones i tantes entitats interessades. La conjunció de mires que s'ha produït permet d'esperar que totes les persones responsables comprendran l'abast de la funció que l'Institut ha assumit.

Per fi, l'Institut d'Estudis Catalans vol palesar també el seu agraïment a les associacions i organismes, així com a molts particulars, que li han prestat un suport tan eficaç com estimulant, i d'una manera especial a les conselleries, direccions generals, serveis de llengua i altres entitats semblants de l'administració pública que s'encarreguen de promoure i de dur a terme la política lingüística que els nostres països de llengua catalana necessiten avui.

INTRODUCCIÓ

DIMENSIÓ ACTUAL DE LA LLENGUA ORAL

En els darrers anys molts estudiosos, preocupats pel futur de la llengua catalana, han fet veure com era de necessari que el català posseís un estàndard oral que respongués a les exigències que la tecnologia dels mitjans de comunicació àudio-visual planteja.

En un context social en què conflueixen factors antagònics, com ara mecanismes promotores de deserció lingüística, d'una banda, i, d'una altra, expectatives de normalització lingüística, apareix del tot necessari l'establiment d'un model supradialectal de llengua oral o varietat estàndard.

En la normalització lingüística, aquesta varietat estàndard hi constitueix un element clau, correlatiu a l'estadi de la codificació. Pel que fa a la llengua catalana, tothom sap que la seva problemàtica avui gira sobretot a l'entorn dels aspectes d'ús. I això ocorre en una època en què els grans processos de comunicació social ja no passen exclusivament per la llengua escrita i es remouen les inquietuds sobre la mena de llengua que cal emprar en cada situació. Amb el fi de fer front al repte de la normalització, s'imposa de fixar criteris nous per a adaptar la dinàmica de la llengua als mitjans àudio-visuals i a les noves tecnologies.

LA VARIETAT ESTÀNDAR

Per tant, la normalització del català exigeix avui assolir la varietat estàndard, que es caracteritza pel valor de disponibilitat general dins la pròpia comunitat de parlants i pel caràcter referencial per a cadascun dels individus de la mateixa comunitat. L'estàndard esdevé la varietat lingüística informadora per antonomàsia de la cultura nacional.

Si totes les llengües s'han anat procurant, sovint només per vies de fet, una varietat estàndard, per a respondre a les exigències de la comunicació i a la necessitat de cohesió de les comunitats respectives, el català hi ha d'ésser empès, si volem salvar-lo de l'acció de múltiples factors que amenacen la seva unitat i pertorben el seu desenvolupament.

En definitiva, el projecte global de normalització lingüística reclama voluntat social i decisió institucional, així com també l'elaboració de propostes tècniques que treguin el màxim profit de tals predisposicions. En aquesta direcció se situa la present iniciativa de l'Institut d'Estudis Catalans.

PRINCIPIS GENERALS

A ningú no s'escapen la complexitat i les dificultats que conté el projecte que ara exposem, però tampoc no ignorem les magnífiques disponibilitats de la societat catalana per a compartir un objectiu de la transcendència social de l'estàndard lingüístic. Per damunt de les saludables divergències puntuals que ha de suscitar la proposta present, confiem que, al capdavant, esdevindrà operativa en el propòsit central de dinamitzar la dimensió nacional de la llengua catalana.

Talment com els models de codificació lingüística obeeixen a dos tipus bàsics, l'anomenat unitarista, i el participatiu, també els dissenys previstos per a l'estàndard poden reduir-se a aquestes dues modalitats. Atesa la realitat sociolingüística de la comunitat catalanoparlant, entenem que la proposta més viable d'estandardització ha d'orientar-se d'acord amb els postulats

d'una normativa composicional, basada en diverses solucions polimòrfiques: una varietat de la llengua que contingui suficients elements comuns al sistema perquè pugui assolir el valor referencial i alhora que sigui una varietat no pas monolíticament unitarista sinó més aviat múltiple, això és, que disposi d'opcions alternatives en funció de les grans varietats territorials que configuren l'espai català. Altrament dit: si cal descartar el procediment consistent a privilegiar una modalitat dialectal del català sobre les altres, no es tracta tampoc de crear una varietat supradialectal elaborada per especialistes d'una manera artificiosa, sinó més aviat de reforçar els trets que són comuns a les grans modalitats catalanes dialectals i evitar tot allò que pot dificultar la ràpida comprensió per part d'un auditori de procedència geogràfica diversa.

Aquest és el sentit de les propostes presentades: en efecte, la varietat funcional de l'estàndard que necessitem no pot entrar en conflicte amb cap de les manifestacions que la variació geolingüística enriquitura ha produït. L'estàndard no té una funció de suplència o de substitució de cap altra varietat en ús, sinó que més aviat ha de contribuir a obtenir un major rendiment del sistema. No és dubtós que la pràctica pot aconsellar alguns canvis; en realitat l'estàndard que s'implanti ha d'ésser en definitiva, en gran part, creació de la dinàmica que la mateixa pràctica generarà; en aquest sentit els professionals dels mitjans de comunicació tenen un paper decisiu. Molts pensen que res no es pot planificar pel que fa al llenguatge; això no és així, però evidentment l'èxit d'una planificació depèn de l'existència d'una voluntat col·lectiva. No ens hem de desanimar si les primeres temptatives no obtenen els resultats que voldríem.

CARÀCTER FLEXIBLE DE L'ESTÀNDARD ORAL

Les propostes que ací es formulen han estat elaborades pensant en un estàndard polimòrfic i de caràcter composicional, d'acord amb els principis que han inspirat la normativa catalana que ha pogut ésser assumida sense dificultats pels catalanoparlants arreu.

El caràcter flexible de les propostes es manifesta sobretot en els següents aspectes:

1. En molts és presentada com del tot admissible la possibilitat que el lo-

cutor, quan es dirigeix a la totalitat del domini de la llengua o a una àrea que no sigui lingüísticament la seva pròpia, pugui continuar emprant determinats trets de la seva modalitat dialectal, fins i tot trets exclusius del seu propi dialecte; generalment es tracta de trets que dins la seva esfera han adquirit un prestigi literari i que no dificulten la comprensió. Els catalanoparlants hem d'acostumar-nos a admetre que no tots els locutors professionals emprin una llengua idèntica en tots els trets fònics. De fet sempre hem considerat admissibles un gran nombre de variants.

2. L'estàndard que proposem és flexible en un altre sentit: ha semblat bo de distingir entre nivells molt formalitzats i registres menys formals de la llengua. Quan es parla de l'estàndard es pensa sobretot en els usos lingüístics més formals i l'estàndard s'identifica amb un llenguatge més lògic, més elaborat i fins i tot més elegant. Però (deixant a part situacions com les que es poden produir en el teatre o en el cinema que poden exigir un realisme en la llengua) qualsevol locutor ha de poder disposar d'un estàndard que pugui ésser emprat en entrevistes, presentació de concursos, diàlegs amb l'auditori, i en totes aquelles altres situacions en què l'espontaneïtat és també un requisit essencial. L'estàndard ha de variar d'acord amb la situació en què en fem ús. Ha d'ésser, però, sempre correcte i no ha de provocar ni incomprensió ni sentiments de rebuig.

3. Dins cadascun dels grans dialectes catalans hi ha una sèrie de trets que tradicionalment posseeixen un gran prestigi, al costat d'altres considerats vulgars o propis de zones molt concretes. Sempre que existeixi una tradició sobre allò que podem anomenar el «bon ús» de llengua oral, caldrà fomentar-la. És per això que pensem que quan el qui parla es dirigeix a un auditori lingüísticament uniforme, no ha de renunciar a cap dels trets proveïts de prestigi. Conseqüentment, en les propostes formulades, sovint fem referència a usos propis d'àmbits restringits al costat dels usos d'àmbit general.

4. Convé advertir finalment que la flexibilitat té unes restriccions: el fet que, fins i tot en el registre més formal, siguin considerades admissibles un gran nombre de variants, no vol dir de cap manera que se'n pugui fer un ús promiscu. El locutor ha de ser conseqüent i actuar d'acord amb la seva pròpia competència lingüística; això vol dir que no ha de barrejar, per exemple, trets fonètics i morfològics propis dels parlars occidentals amb d'altres propis dels orientals.

OBSERVACIONS

Finalment, cal precisar els criteris amb què han estat establerts els límits que oposen *àmbit general* vs. *àmbit restringit*, per una banda, i *registre formal* vs. *registre informal*, per l'altra.

Com a norma hem considerat propi de l'àmbit general qualsevol tret lingüístic vigent almenys en dos dels cinc dialectes territorials (això és, septentrional, baleàric, central, nord-occidental i valencià). Rarament un fenomen exclusiu del dialecte central és considerat propi de l'àmbit general atenent al pes demogràfic i cultural d'aquest dialecte.

Són considerats propis d'un àmbit restringit aquells trets característics d'un determinat dialecte però proveïts de prestigi en el seu àmbit i que en conseqüència són recomanables quan la locució va dirigida a un auditori lingüísticament uniforme.

Pot semblar sorprenent que quan es parla de l'establiment d'un estàndard es faci una distinció entre registres formals i informals. I tanmateix això respon a una realitat social i psicològica. De fet el diàleg, tant en entrevistes com en enquestes, és un procediment cada dia més freqüent en els mitjans de comunicació, i per això en aquest document sovint s'ha tingut en compte aquesta realitat.

FONÈTICA

VOCALISME

1. VOCALS TÒNIQUES

És propi de l'àmbit general el sistema de set vocals diferenciades: *a* (*part*), *e* (*bé*), *ε* (*cel*), *i* (*pi*), *o* (*fosc*), *ɔ* (*port*), *u* (*cuc*).

També és pròpia de l'àmbit general la diferent repartició de les vocals *e* i *ε* que respon als hàbits fonètics tradicionals dels dos grans grups de parlars catalans (occidentals i orientals): *cadena* (pronunciat amb *e* tancada en els parlars occidentals i amb *ε* oberta en els orientals). Tractant-se de cultismes, és igualment pròpia de l'àmbit general la pronunciació oberta o tancada de *es* i *os*: *efecte*, *problema*, *docte*, *zona*.

En canvi, correspon a l'àmbit restringit el sistema de vuit vocals diferenciades propi de parlars baleàrics, les set generals més la vocal neutra: *cadena* (pronunciat amb vocal neutra en posició tònica).

També és propi de l'àmbit restringit el sistema de cinc vocals característic del parlar rossellonès.

2. VOCALS ÀTONES

Són propis de l'àmbit general els diferents tipus de reduccions sistemàtiques que trobem en els parlars catalans: *patir*, pronunciat amb *a* (parlars occidentals) o amb *ɔ* (parlars orientals); *pesar* o *gelar*, pronunciat amb *e* (parlars occidentals) o amb *ɔ* (parlars orientals); *donar* o *posar*, pronunciat amb

o (parlars occidentals i part dels baleàrics) o amb *u* (parlars orientals).

És admissible en l'àmbit general la pronunciació *eu* o *əu* del pronom *ho* quan es troba en posició proclítica (*ho diu*), pròpia dels parlars occidentals i baleàrics.

És també admissible en aquest mateix àmbit la diferenciació fonètica entre el masculí i el femení del sufix *-ista*: *turista*, pronunciat *turiste* (masc.) o *turista* (fem.), pròpia dels parlars occidentals.

És també admissible en l'àmbit general, només, però, en el registre informal, la pronunciació com a *a* de la vocal inicial de mots començats per *en-*, *em-*, *es-*: *encetar* (pron. *ancetar*), *embut* (pron. *ambut*), *escoltar* (pron. *ascoltar*); i també la de la *e* gràfica en posició pre-tònica en alguns mots, com *sencer* (pron. *sancer*), *lleuger* (pron. *llauger*), *resplendor* (pron. *resplendor*), *Miquelet* (pron. *Micalet*), que es troben en els parlars occidentals.

És admissible en l'àmbit restringit (parlars baleàrics) la pronunciació com a *e* tancada (en lloc d'una vocal neutra) de determinades *es* gràfiques en posició àtona:

- 1) Les vocals radicals dels verbs que tenen una *e* tancada en les seves formes rizotòniques (*pecar*, *pregar*, *esperar*, etc.).
- 2) Les dels derivats nominals que tenen una correspondència amb *e* tònica generalment tancada en els mots primitius corresponents (*herbeta*, *ventada*, *penet*, etc.).
- 3) La vocal posttònica dels mots plans acabats en *-ec* (*màneg*, *càrrec*, etc.).

En l'àmbit restringit són també admissibles, només, però, en el registre informal, les oscil·lacions en el timbre de la *a* final (*casa*), pròpies d'alguns parlars nord-occidentals. Així mateix la supressió de la vocal neutra final de mots esdrúixols com *història*, pròpia de parlars baleàrics i septentrionals.

No són recomanables:

- 1) El tancament de *e* en *i* per contacte amb una consonant palatal: *giner* per *gener*, *quixal* per *queixal*, *dijú* per *dejú*.
- 2) Assimilacions o dissimilacions com *dicidir* per *decidir*, o *vegilar* per *vigilar*.
- 3) Caigudes de *a* o *e* per contacte amb *r*: *b'rana* per *barana*, *v'ritat* per *veritat*, *f'redat* per *feredat*, *p'rò* per *però*.
- 4) Supressió o addició de *a* inicial, en casos com *gulla* per *agulla*, *vellana* per *avellana*, *anou* per *nou*, etc.
- 5) La substitució de *u* per *o* en casos com *monicipal* per *municipal*, *estodiar* per *estudiar*, etc.
- 6) La pronunciació, en els parlars orientals, d'una *e* tancada en comptes d'una

vocal neutra en la síl·laba final de mots cultes com *frase*, *examen*, *càncer*, *classe*, etc.

- 7) La pronunciació, en els parlars orientals, d'una *a* en comptes de la vocal neutra: *central* (pron. *santral*).
- 8) L'addició de sons adventicis entre dues vocals: *ideia* per *idea*, *dugues* per *dues*, etc.

3. DIFTONGS

És admissible en l'àmbit general, només, però, en el registre informal, la pronunciació unisil·làbica de *i* seguida d'una altra vocal en casos com *condició*, *ciència*, etc.

No són recomanables:

- 1) La reducció de diftongs a una sola vocal: *pacència* per *paciència*, *lluger* per *lleuger*, *custió* per *qüestió*, *coranta* per *quaranta*, *cantitat* per *quantitat*, *casi* per *quasi*, *aiga* o *aigo* per *aigua*, *pasca* o *pasco* per *pasqua*, etc.
- 2) La pronunciació del diftong *au* en comptes de *o* en casos com *aufegar* per *ofegar*, *aulor* per *olor*, etc.

CONSONANTISME

1. CONSONANTS OCLUSIVES

És propi de l'àmbit general tant pronunciar les oclusives darrere nasal (*font*, *llamp*, *sang*) i *t* o *d* darrere *l* (*malalt*, *Eudald*, *molt*) —pronunciació predominant en els parlars valencians i baleàrics—, com no pronunciar aquests sons —fenomen característic de la resta dels parlars catalans.

També és pròpia de l'àmbit general tant la pronunciació oclusiva geminada de la consonant inicial dels grups *bl* i *gl* en mots com *estable*, *establir*, *regla*, *arreglar* —predominant en els parlars orientals—, com la pronunciació contínua d'aquests sons —predominant en els parlars occidentals.

També són pròpies de l'àmbit general tant la distinció clara entre *b* i *v*, que es manté en determinats parlars valencians i orientals, com la confusió d'aquests sons en *b*.

És admissible en l'àmbit restringit, parlars baleàrics, però només en registre informal, la reducció a *as-*, *os-* dels grups inicials *ads-*, *abs-*, *obs-* seguits de consonant: *ascripció* per *adscripció*, *astracte* per *abstracte*, *ostacle* per *obstacle*.

No són recomanables:

- 1) La supressió de la *p* del grup *ps* inicial: *psiquiatria*, *PSUC*.
- 2) La *t* adventícia final en certs mots: *col·lègit* per *col·legi*, *prèmit* per *premi*, *mart* per *mar*.
- 3) La pronunciació com a consonants sordes (*p* o *k*, respectivament) de la *b* i de la *g* dels grups *bl* i *gl* en mots com *estable*, *establir*, *regla*, *arreglar*. No són recomanables, doncs, pronúncies del tipus *estapple*, *reccla*.
- 4) La pronunciació de la *t* ortogràfica en mots com *setmana* o *cotna*. La pronunciació recomanable és *semmana*, *conna*.
- 5) Certes assimilacions al lloc d'articulació de la consonant següent en casos com *contatte* per *contacte*, *corrutte* per *corrupte*.
- 6) La caiguda de la *d* intervocàlica, característica de parlars valencians: *caïra* per *cadira*, *vesprà* per *vesprada*, *llaurador* per *llaurador*.
- 7) La pronunciació *-dat* en comptes de *-tat*, característica de parlars baleàrics: *societat* per *societat*, *caridat* per *caritat*.
- 8) L'emudiment de la *g* davant la *u*: *aiua* per *aigua*, *uardar* per *guardar*.

2. CONSONANTS SIBILANTS ALVEOLARS

És propi de l'àmbit general pronunciar el grup *tz* del sufix *-itz-* (*protagonitzar*, *organització*) com a *dz*, o bé com a *z*, característica dels parlars valencians.

És admissible de l'àmbit restringit pronunciar amb *sc* o bé amb *xc* l'increment dels verbs de la tercera conjugació (*patisca*, *patixca*), característica dels parlars occidentals.

És admissible, en el registre informal, la pronunciació *ea* del sufix *-esa* en mots com *malesa*, *pobresa*, característica dels parlars valencians.

No són recomanables:

- 1) La pronunciació *dz* en verbs acabats en *-isar* i derivats: *improvitzar* per *improvisar*, *matització* per *matissació*.
- 2) La pronunciació sorda de la *x* del grup *ex-* seguit de vocal en mots com *examen*, *exacte*, *èxit*, *exèrcit*, *exhaustiu* (en comptes de la pronunciació adequada *gz*), o inversament, la pronunciació sonora del grup de sons re-

presentat per la mateixa lletra en mots com *axioma*, *taxi*, *lèxic*, *màxim*, *pròxim* (en comptes de la pronunciació adequada *ks*).

- 3) Diferents tipus de palatalitzacions: *xixanta* en lloc de *seixanta*, *tretge* en lloc de *tretze*, *potxer*, *moltx*, *soldatx*, *cavallx*, etc., en lloc de *potser*, *molts*, *soldats*, *cavalls*.
- 4) L'africació, característica de parlars baleàrics, que es produeix per contacte entre la sibilant final de mot i la sibilant inicial del mot següent: *tretsenyores* per *tres senyores*, *dotxuts* per *dos xuts*.
- 5) La pronunciació sorda de la sibilant sonora: *sero* per *zero*, *possar* per *posar*, *transsigir* per *transigir*.
- 6) La pronunciació sonora de la sibilant sorda: *impresió* per *impressió*, *comisari* per *comissari*, *duquesa* per *duquessa*.

3. CONSONANTS SIBILANTS PALATALS

Són pròpies de l'àmbit general tant la pronunciació fricativa —característica dels parlars orientals— com l'africada —característica dels parlars occidentals— de la sibilant palatal sorda en posició inicial de mot o postconsonàntica: *xic*, *xalet*, *planxar*, *arxiu*.

Són pròpies de l'àmbit general tant la pronunciació amb *i* —predominant en els parlars occidentals— com sense *i* —predominant en els parlars orientals— de la sibilant palatal sorda després de vocal: *feix*, *caixa*, *dibuixar*.

Són pròpies de l'àmbit general tant la pronunciació fricativa —predominant en els parlars orientals— com la pronunciació africada sonora —predominant en els parlars occidentals— del so sibilant palatal sonor: *judici*, *gerani*, *trajecte*, *pàgina*.

També és propi de l'àmbit general pronunciar el so inicial dels mots *jo* i *ja* com a consonant prepalatal fricativa sonora, o bé com a *i*.

No són recomanables:

- 1) La pronunciació com a *s* de la sibilant palatal, característica d'alguns parlars valencians: *caisa* per *caixa*, *peis* per *peix*.
- 2) La pronunciació africada sorda, característica dels parlars apitxats, del so sibilant palatal sonor: *txent* per *gent*, *maretxar* per *marejar*, *viatxe* per *viatge*.
- 3) La pronunciació de la *j* de les formes *jecc-*, *ject-* com a *i* semiconsonant en mots com *projecte*, *injecció*, freqüent en els parlars valencians.

4. CONSONANTS NASALS

No són recomanables:

- 1) L'omissió del so nasal que forma part de grups cultes en mots com *constitució*, *institut*, *transparent*.
- 2) Pronunciar una sola *m* en mots com *commoure*, *setmana* (pron. *semana*), o una sola *n* en mots com *innecessari*, *cotna* (pron. *conna*), *Anna*.

5. CONSONANTS LATERALS

És propi de l'àmbit general pronunciar palatal o alveolar el so lateral geminat en mots com *espatlla*, *vetllar*, *motlle*. La primera pronunciació (*espall·lla*, *vell·llar*, *moll·lle*) és característica dels parlars nord-occidentals i centrals, mentre que la segona (*espal·la*, *vel·lar*, *mol·le*) és característica dels parlars valencians i baleàrics.

És admissible en l'àmbit general pronunciar una sola *ll* en mots com *ratlla*, *bitllet*, *butlletí*, característica dels parlars valencians i baleàrics.

És admissible en l'àmbit general, però només en el registre informal, pronunciar com a *i* la *ll* de mots com *cella* (pron. *ceia*), *ull* (pron. *ui*), *palla* (pron. *paia*), característica de parlars orientals, singularment baleàrics.

És admissible en l'àmbit general, però només en el registre informal, l'emudiment de la *l* en els mots *altre* (*altra*, *altres*), *nosaltres* i *vosaltres*.

No són recomanables:

- 1) La pronunciació generalitzada de la *ll* com a *i*: *iàgrima* per *llàgrima*, *poias-tre* per *pollastre*, *coi* per *coll*.
- 2) Pronunciar una sola *l* en mots com *col·legi*, *novel·la*, *il·lustre*.
- 3) La pronúncia de la *l* sense ressonància velar, coincident amb la castellana: *meló*, *paleta*, *fil*.
- 4) La palatalització de la *l* inicial de mots cultes: *llògic* per *lògic*, *lliberalisme* per *liberalisme*, *lliterari* per *literari*.
- 5) La vocalització de *l* en casos com *aubercoc* o *ubercoc* per *albercoc*, *aubergínia* o *ubergínia* per *albergínia*, *auberg* per *alberg*, *aumoina* per *almoina*.
- 6) La pronunciació balear *l·l* del grup *rl*, que es troba en els parlars baleàrics: *pal·lar* per *parlar*, *pel·la* per *perla*.

6. CONSONANTS VIBRANTS

Són propis de l'àmbit general tant la pronunciació de *r* etimològica final de mot, característica de parlars valencians, com l'emmudiment d'aquesta *r* en un bon nombre de casos, propi dels altres parlars catalans.

És propi de l'àmbit general pronunciar sense *r* la primera síl·laba del mot *arbre*.

També és propi de l'àmbit general pronunciar amb *r* o sense *r* la primera síl·laba de les formes d'infinitiu, futur i condicional (és a dir, les que tenen *r* en la desinència) del verb *prendre* i dels seus derivats i compostos, com *aprendre*, *comprendre*, *corprendre*.

És admissible en l'àmbit restringit la pronunciació sense *r* de la primera síl·laba de les formes d'infinitiu, futur i condicional (és a dir de les que tenen *r* en la desinència) del verb *perdre*, característica dels parlars valencians.

És admissible en l'àmbit restringit, només, però, en el registre informal, l'omissió de la *d* epentètica (*divenres* per *divendres*, *tenre* per *tendre*), característica dels parlars baleàrics i nord-orientals.

No són recomanables:

- 1) L'omissió de *r* en casos com *poblema* per *problema*, *pograma* per *programa*, *portà'l* per *portar-lo*, *portà-la* per *portar-la*, *anà-hi* per *anar-hi*.
- 2) Les metàtesis de *r*: *fràbica* per *fàbrica*, *preda* per *pedra*.
- 3) L'addició d'una *r* al final d'alguns mots: als infinitius de la segona conjugació (*traürer* per *traure*, *crèurer* per *creure*) i a certs substantius (*còmpter* per *compte*, *càlzer* per *calze*), practicada en alguns parlars valencians.

ACCENTUACIÓ

És pròpia de l'àmbit restringit l'accentuació de pronoms febles en posició enclítica (*dur-hó*, *acabar-ló*), característica de parlars baleàrics.

També és pròpia de l'àmbit restringit l'accentuació com a plans de certs mots esdrúixols, com *música*, *pràctica*, característica del rossellonès.

No són recomanables:

- 1) El desplaçament de l'accent, degut a interferència castellana, en la conjugació de verbs amb l'infinitiu acabat en *-iar*: *estúdia* per *estudia*, *renún-cies* per *renuncies*.

- 2) La dislocació de l'accent en cultismes: *telègrama* per *telegrama*, *reptil* per *rèptil*, *atmòsfera* per *atmosfera*, *textil* per *tèxtil*.

FONÈTICA SINTÀCTICA

1. VOCALS EN CONTACTE

És propi de l'àmbit general pronunciar en una sola síl·laba la vocal final de mot amb la vocal inicial del mot següent, tot fent-hi o bé sinalefa, en casos com *que ho sap*, *qui avisa*, *algú avisa*, *espera uns amics*, o bé elisió d'una de les vocals en contacte, en casos com *mitj(a) hora*, *una (e)sperança*, *ací (e)l portem*, *algú (e)m visita*, *agafa (e)l teu*. Com a norma, la vocal elidida és una *a* o una *e* àtones. Si les vocals en contacte són iguals tendeixen a reduir-se a una de sola (*que es diu*, *un vi immillorable*, *un ferro oxidat*, *cara amable*).

2. CONSONANTS FINALS

És propi de l'àmbit general de regular de la següent manera la sonoritat de les consonants oclusives, fricatives i africades en posició final de mot:

- a) Les consonants oclusives en posició final de mot es pronuncien sordes (*p*, *t*, *k*) quan es troben davant pausa, davant vocal o davant consonant sorda: *cap*, *club* (pron. *clup*), *fet*, *fred* (pron. *fret*), *cuc*, *diàleg* (pron. *diàlec*); *cap estret*, *cap petit*, *club animat* (pron. *clup animat*), *club tancat* (pron. *clup tancat*), *fet estrany*, *fet teatral*, *fred insòlit* (pron. *fret insòlit*), *fred suau* (pron. *fret suau*), *cuc inofensiu*, *cuc petit*, *diàleg amè* (pron. *diàlec amè*), *diàleg constructiu* (pron. *diàlec constructiu*). En canvi, es pronuncien sonores davant una consonant sonora: *cap baix* (pron. *cab baix*), *club d'amics*, *fet de fang* (pron. *fed de fang*), *fred d'hivern*, *cuc de terra* (pron. *cug de terra*), *diàleg de sords*.
- b) Les consonants fricatives i les africades en posició final de mot es pronuncien sordes quan es troben davant pausa o davant consonant sorda: *golf*, *gos*, *creix*, *pots*, *vaig*, *despatx*; *golf tancat*, *gos petit*, *creix poc*, *no pots fer això*, *vaig per feina*, *despatx tancat*. En canvi, es pronuncien sonores davant una vocal o una consonant sonora: *golf estret* (pron. *golv estret*),

golf de Roses (pron. *golv de Roses*), *gos afamat* (pron. *goz afamat*), *gos de raça* (pron. *goz de raça*), *creix a poc a poc* (pron. *crej a poc a poc*), *creix de pressa* (pron. *crej de pressa*), *no pots anar-hi* (pron. *no podz anar-hi*), *no pots deixar-ho* (pron. *no podz deixar-ho*), *vaig a casa* (pron. *vadj a casa*), *vaig de pressa*, (pron. *vadj de pressa*), *despatx obert* (pron. *despadj obert*), *despatx buit* (pron. *despadj buit*).

No és recomanable l'omissió de la *b* de *amb* ni de la *t* final de certs mots en contacte amb vocal inicial de mot (*amb ell*, *quant és*, *sant Andreu*, *cent homes*, *vint hores*).

3. VOCAL DE RECOLZAMENT

És admissible en l'àmbit general, només, però, en el registre informal, l'ús de la vocal que apareix sovint en la pronunciació de pronoms febles, en casos com *ens e les porta*, *per ens les porta*, *no us e la donaré* *per no us la donaré*, *porta'ns e la* *per porta'ns-la*, *ens e surt* *per ens surt*.